

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EU ENVIRONMENTAL POLICY

Prof. dr Maja Kostić - Mandić

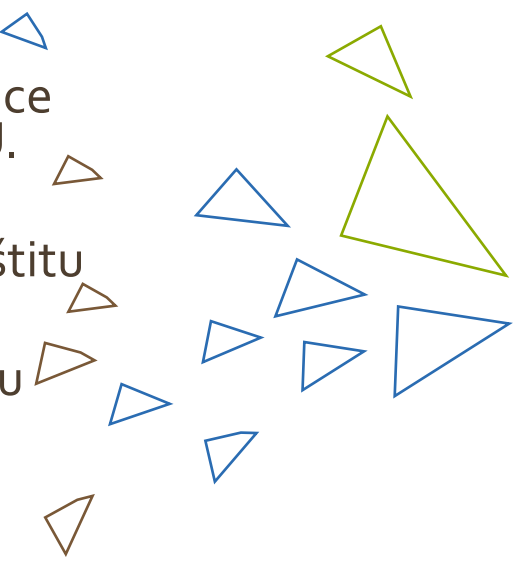
CONTENTS

- Brief history of EU's environmental policies;
- Key actors;
- Major principles and segments of the EU environmental policy;
- Environmental policy drafting and enactment procedure;
- Strategic environmental impact assessment.

1. Istorijat

Ugovor o Evropskoj zajednici, Rim, 1957 nije obuhvatao neposredno zaštitu životne sredine

- Odnos kvaliteta života i razvitka i ekonomskih aktivnosti (čl.2)
- Nezavisno od odredbi Rimskog ugovora može se zabraniti ili ograničiti uvoz ili izvoz, radi zaštite zdravlja, života ljudi, životinja ili biljaka (čl. 36)
- čl. 235 omogućava Savjetu Evropske zajednice da inicira aktivnosti i u oblasti životne sredine.

- Nakon prve Konferencije UN o životnoj sredini u Stokholmu 1972. raste svijest o potrebi zaštite životne sredine unutar EU.
- Sastanak na samitu u Parizu šefova država i vlada Evropske ekonomske zajednice (EEZ) u oktobru 1972. često se koristi da se odredi početak ekološke politike EU.
- Na ovom samitu usvojena je **Deklaracija o politici zaštite životne sredine i potrošača** kojom se od Evropske komisije traži da izradi akcioni program za zaštitu životne sredine.
- Prvi ekološki akcioni program usvojen je u julu 1973. godine i on predstavlja prvu ekološku politiku EU.

Razlozi za uvođenje zajedničke ekološke politike:

- zabrinutost da bi različiti ekološki standardi mogli dovesti do trgovinskih barijera i narušavanja konkurencije na zajedničkom tržištu;
- različiti nacionalni standardi za određene proizvode (npr. ograničenja emisija vozila za sadržaj olova u benzinu), predstavljali su prepreke slobodnoj trgovini ovih proizvoda unutar Ekonomske zajednice (EZ);
- povećava se svijest da se zagađenje životne sredine mora rješavati prekograničnim mjerama i u skladu sa tim počinje međunarodna politizacija ekoloških problema;
- **potpisivanjem Jedinственog evropskog akta 1986. ekonomski i ekološki ciljevi su stavljeni u ravnopravan položaj unutar Zajednice;**

Izvori ekološkog prava EU

- Primarni izvori prava
(Rimski ugovor, JEA i Ugovor o EU, Ugovor iz Nice, Lisabonski ugovor)
- Izvedeni izvori prava
(uredbe, direktive, odluke, preporuke mišljenja, rezolucije)
- Sudska praksa Suda pravde
- Međunarodni ugovori

Jedinstveni evropski akt 1986

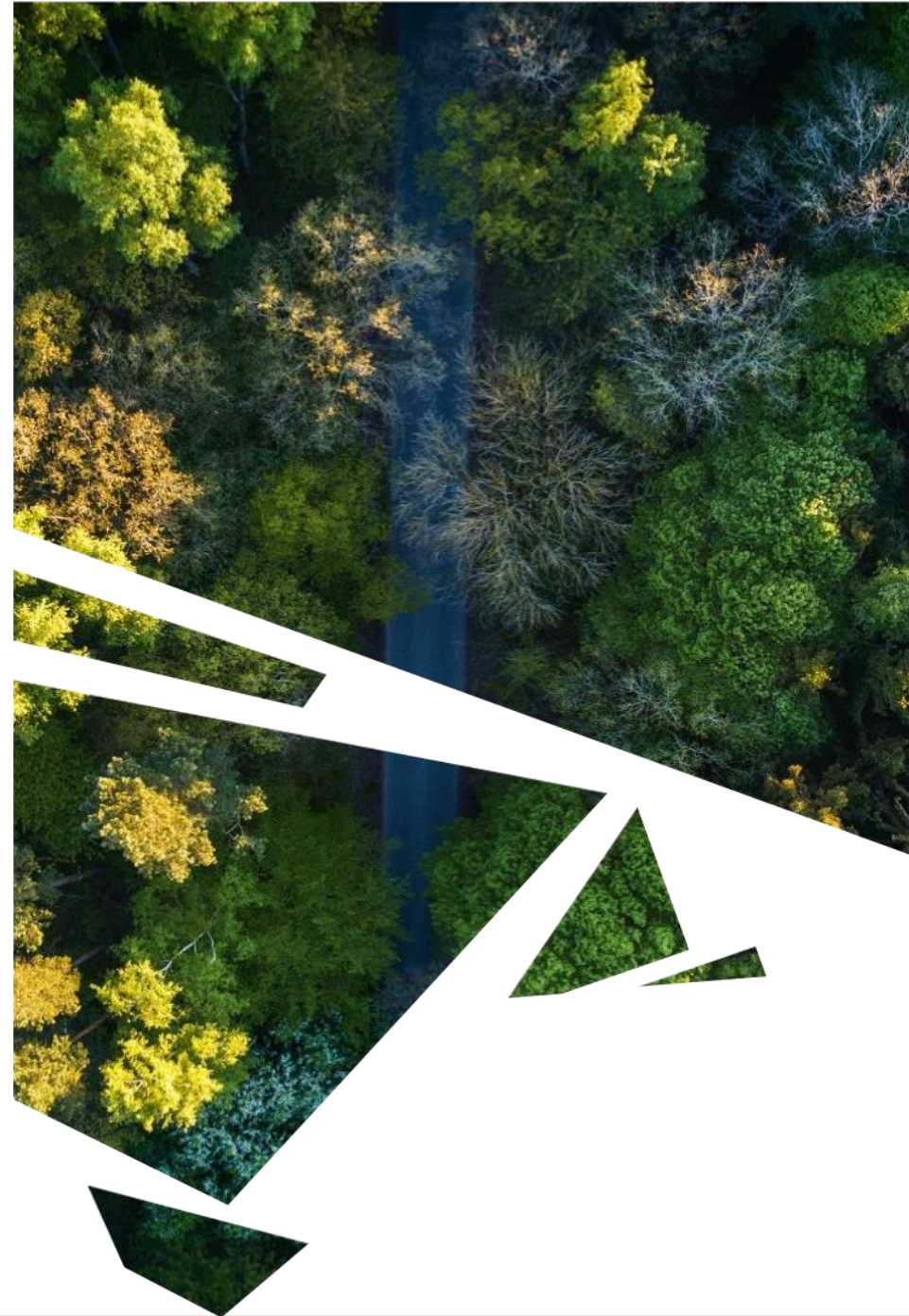
- Uspostavljanje zajedničkog tržišta ograničava obavezom uvažavanja održivog razvoja i životne sredine (čl.2 - Načela)
- Poglavlje VII odnosi se na životnu sredinu

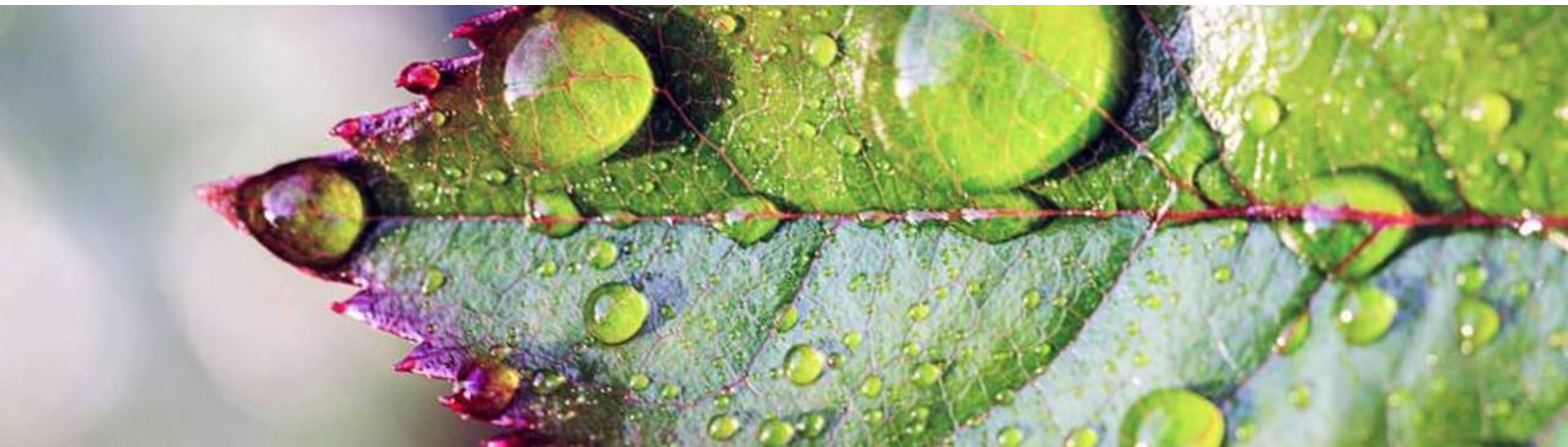
Osnovni ciljevi politike Zajednice u ovoj oblasti:

- zaštita i poboljšanje kvaliteta životne sredine;
- zaštita ljudskog zdravlja;
- racionalno korišćenje prirodnih resursa;
- mjere za rješavanje globalnih problema životne sredine.

Politika životne sredine Zajednice utemeljena je na principima

- predostrožnosti,
- prevencije,
- suzbijanju zagađenja na izvoru štete i
- principu zagađivač plaća (čl.174).

- **Ugovorom iz Mاستrihta 1992.** zaštita životne sredine je postala zvanična politika EU
- **Ugovorom iz Amsterdama 1999.** je uspostavljena obaveza integracije zaštite životne sredine u sve sektorske politike EU u cilju promovisanja održivog razvoja
- **Ugovor iz Nice 2001**
Promjene u domenu zakonodavne nadležnosti i načina donošenja odluka
Zaštita životne sredine postaje sastavni dio prvog stuba

Lisabonski ugovor

- Predviđene mjere u oblasti promjene klime i energetike
- Zaštita i unaprjeđenje životne sredine osnovne vrijednosti ne samo u okviru EU, već i u odnosu sa drugim državama
- Ovlašćuje EU da stvara zakonodavstvo posvećeno stalnom razvoju obnovljivih izvora energije

POVELJA EVROPSKE UNIJE O OSNOVNIM PRAVIMA

- Pravo na visok nivo zaštite životne sredine jedno od osnovnih prava građana EU, unaprjeđenje kvaliteta životne sredine mora biti integrisano u politike Unije i sprovoditi se u skladu sa principom održivog razvoja (čl. 37).

Članovi 11. i 191. do 193. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (TFEU).

- EU je nadležna da djeluje u svim oblastima politike zaštite životne sredine, kao što su zagađenje vazduha i vode, upravljanje otpadom i klimatske promjene. Njen djelokrug je ograničen principom supsidijarnosti i zahtjevom za jednoglasnost u Savjetu u oblastima fiskalnih pitanja, korištenja zemljišta, kvantitativnog upravljanja vodnim resursima, izbora izvora energije i strukture snabdijevanja energijom.

UREDBE I DIREKTIVE

- Horizontalno zakonodavstvo
- Održivi razvoj
- Otpad
- Buka
- Vazduh
- Voda
- Priroda i biodiverzitet
- Zaštita zemljišta
- Zaštita od opasnih supstanci
- Promjena klime

Akcioni programi zaštite životne sredine

1. Akcioni program Evropske zajednice o životnoj sredini (1973-1976)
2. Akcioni program Evropske zajednice o životnoj sredini (1977-1981)
3. Akcioni program Evropske zajednice o životnoj sredini (1982-1986)
4. Četvrti ekološki akcioni program EEZ (1987-1992)
5. Program politike i akcije Zajednice u vezi sa životnom sredinom i održivim razvojem (1993-2000)
6. Šesti akcioni program zajednice za životnu sredinu (2002-2012)
7. Sedmi akcioni program zaštite životne sredine (2014-2020)
8. Osmi akcioni program zaštite životne sredine do 2030. godine

6 prioritetnih ciljeva predviđenih 8. EAP:

- postizanje cilja smanjenja emisije gasova staklene bašte do 2030. i klimatske neutralnosti do 2050;
- poboljšanje kapaciteta prilagođavanja, jačanje otpornosti i smanjenje ranjivosti na klimatske promjene;
- napredovanje ka modelu regenerativnog rasta, razdvajanje ekonomskog rasta od upotrebe resursa i degradacije životne sredine i ubrzavanje tranzicije na cirkularnu ekonomiju;
- slijedeći ambiciju nultog zagađenja, uključujući vazduh, vodu i zemljište i zaštitu zdravlja i dobrobiti građana;
- zaštita, očuvanje i obnavljanje biodiverziteta i povećanje prirodnog kapitala (naročito vazduha, vode, zemljišta i šuma, slatkovodnih, močvarnih i morskih ekosistema);
- smanjenje ekoloških i klimatskih pritisaka vezanih za proizvodnju i potrošnju (posebno u oblastima energije, industrijskog razvoja, zgrada i infrastrukture, mobilnosti i prehrambenog sistema).

Strategije

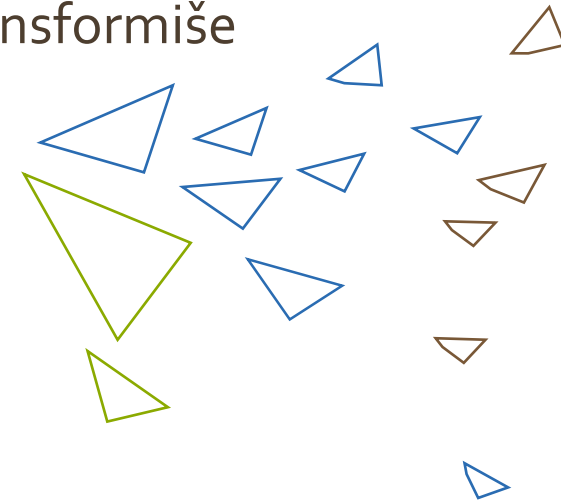
- **Strategija Evropske unije za održivi razvoj (2001).**
- **Pregled strategije EU za održivi razvoj (2006)** razlikuje četiri glavna cilja održivog razvoja: zaštita životne sredine, socijalna kohezija, ekonomski prosperitet i ispunjavanje međunarodnih obaveza.
- Konceptualni pomak u razumijevanju rasta uveden je 2010. godine **Strategijom Evropa 2020**. U skladu sa Strategijom Evropa 2020, rast podrazumijeva dimenzije pameti (ekonomija znanja), održivosti (efikasna resursa, zelena i konkurentna ekonomija) i inkluzivnosti (uključujući ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju).
- **“Inicijativa za Evropu efikasnu sa resursima” (2011)** promovira održivi rast i podržava pomak ka resursno efikasnoj ekonomiji sa niskim sadržajem ugljenika.
- **Strategija EU o biodiverzitetu (2011)**, kojom se EU obavezala da će zaustaviti gubitak biodiverziteta i ekosistema do 2020.
- **Agenda za promjene (2011)** koncentriše se na zelenu ekonomiju i održivo upravljanje nacionalnim resursima
- **Sljedeći koraci za održivu evropsku budućnost, Evropske komisije (2016)**
- **Novi evropski konsenzus o razvoju (2017)** podstiče vezu između rasta, investicija i novih finansijskih instrumenata i ekološke akcije.

Evropski zeleni dogovor (*European Green Deal*) 2019

smjernice za održivost ekonomije EU i nova strategija rasta sa ciljem da transformiše EU u modernu, resursno efikasnu i konkurentnu ekonomiju gdje:

- Nema neto emisija gasova staklene bašte do 2050. godine
- Ekonomski rast je odvojen od upotrebe resursa
- Prirodni kapital je zaštićen, njime se održivo upravlja i obnavlja
- Zeleni dogovor EU pruža smjernice s akcijama za jačanje učinkovite upotrebe resursa prelaskom na čistu, kružnu ekonomiju i zaustavljanje klimatskih promjena, vraćanje gubitka biodiverziteta i smanjenje zagađenja;
- navodi potrebne investicije i dostupne finansijske alate te objašnjava kako osigurati pravednu i inkluzivnu tranziciju;
- pokriva sve sektore privrede, posebno transport, energetiku, poljoprivredu, građevinarstvo i industriju kao što su čelik, cement, ICT, tekstil i hemikalije.

2. Glavni akteri

Politiku životne sredine EU oblikuju različiti akteri, uključujući sve glavne institucije EU:

- **Evropski Savjet** (*European Council*)
- **Evropska Komisija** (*European Commission*)
- **Evropski Parlament** (*European Parliament*)
- **Savjet EU (Savjet ministara)** (*Council Of European Union*)
- **Sud pravde EU** (*Court of Justice of the European Union*) (*CJEU*)
- **Osim toga, druga tijela EU i organizacije civilnog sektora nastoje uticati na ekološku politiku EU.**

Evropska agencija za životnu sredinu (EEA)

- Agencija je osnovana 1990. godine i njena uloga je da podži održivi razvoj i postigne značajan i mjerljiv napredak u očuvanju životne sredine u Evropi, pružajući važne i pouzdane informacije institucijama koje kreiraju politiku i donose odluke;
- odgovorna je za pružanje čvrstih i nezavisnih informacija o stanju i izgledima za životnu sredinu.
- prikuplja, upravlja i analizira podatke i koordinira evropsku mrežu informacija i posmatranja životne sredine (Eionet).
- Da bi pomogla kreatorima politike da donose odluke na osnovu raspoloživih informacija i da razviju zakone i politike u oblasti životne sredine, EU takođe vodi Evropski program za posmatranje Zemlje (Copernicus), koji se, između ostalog, bavi pitanjima zemljišta, mora, atmosfere i klimatskih promena.

European
Environment
Agency

3. Osnovni principi zaštite životne sredine EU

Predostrožnost

Nedostatak dokaza o zagađenju životne sredine se ne može koristiti kao razlog za odlaganje isplativih mjera za sprječavanje zagađenja životne sredine gdje postoji prijetnja od ozbiljne štete.

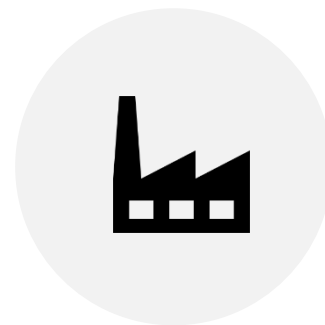
Prevenција

Države članice su dužne preduzimati preventivne mjere (standardi kvaliteta, emisijski standardi, standardi razvoja, proizvodni standardi, etiketiranje i dr.)

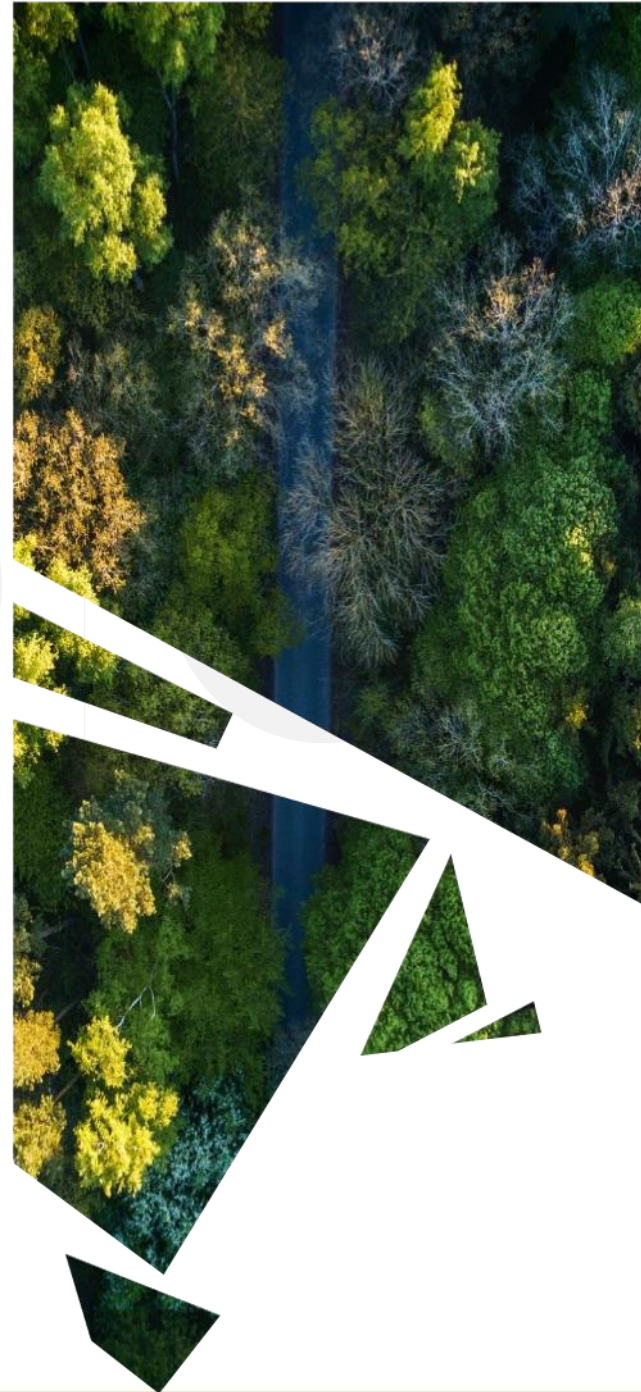
Otklanjanje zagađenja na izvoru

Šteta nanescna životnoj sredini se popravlja na samom izvoru

Zagađivač plaća

Zagađivač snosi troškove narušavanja životne sredine i uspostavljanja pređašnjeg stanja

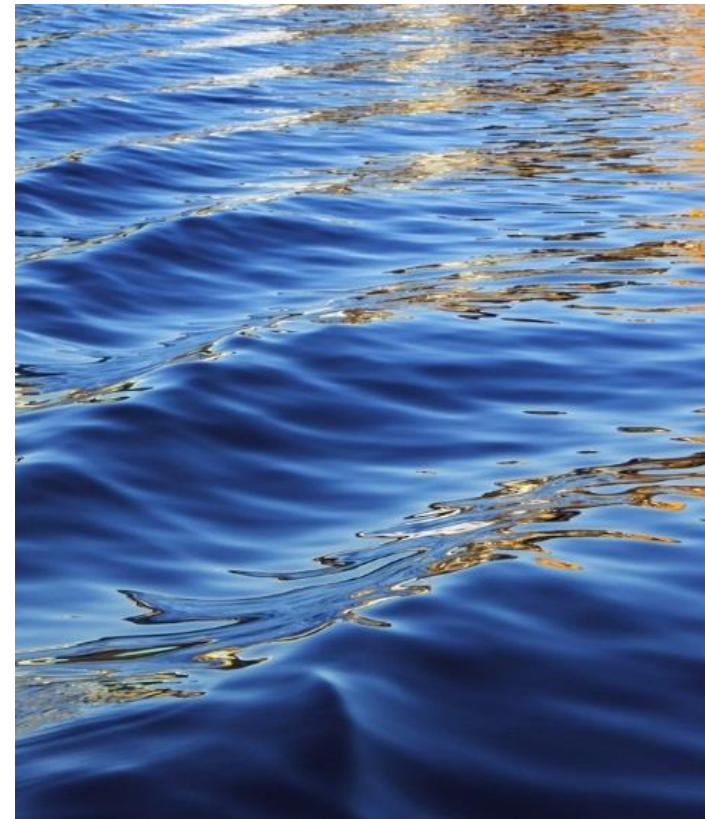

4. Kreiranje i donošenje ekoloških politika unutar EU:

- Redovni zakonodavni postupak
- Komitološki postupak

Redovni zakonodavni postupak

Komitološki postupak

- Komitologija se primjenjuje kad su Evropskoj Komisiji dodijeljena ovlašćenja u pogledu sprovođenja zakona.
- Kad Komisija donosi akte za sprovođenje zakona, primjenjuje se jedan od sljedećih postupaka:
- **ispitni postupak** – upotrebljava se naročito za mjere opšte primjene i mjere s mogućim znatnim učinkom (u područjima kao što su oporezivanje ili poljoprivredna politika)
- **savjetodavni postupak** – uglavnom se upotrebljava za sve ostale akte za sprovođenje Zakona.

5. Procjena uticaja na životnu sredinu

- Arhuska konvencija (2001) garantuje tri prava:

- *Dostupnost informacija o životnoj sredini:*

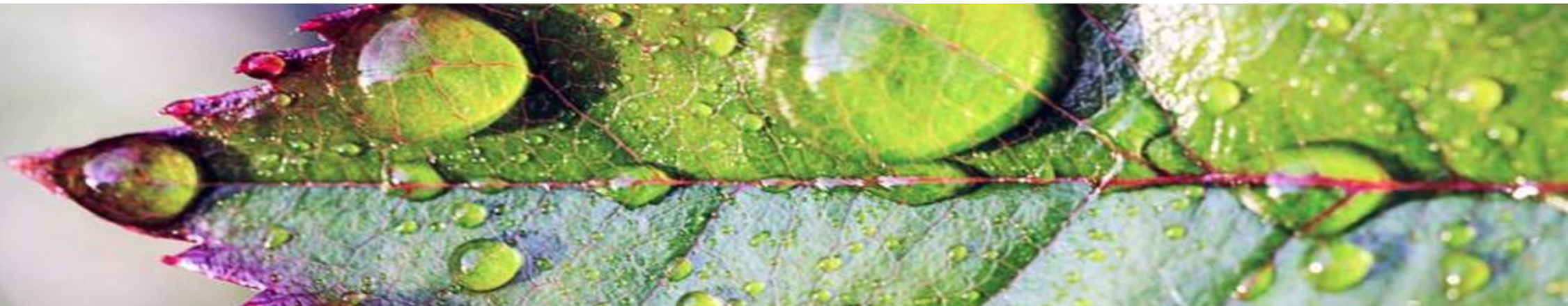
Pravo građana na informacije o životnoj sredini koje se nalaze u posjedu državnih organa;

- *Učešće javnosti u donošenju odluka od značaja za životnu sredinu:*

Pravo građana da učestvuju u izradi planova, programa, politike i zakonodavstva koji mogu uticati na životnu sredinu;

- *Pravnu zaštitu:*

Pravo građana na prigovor u slučaju da su im prava u vezi s pristupom informacijama ili javnim učešćem povrijeđena.

- **Procjena uticaja na životnu sredinu** – se sprovodi za određene projekte koji mogu imati efekta na životnu sredinu (npr. izgradnja autoputa ili aerodroma)
- **Strateška procjena uticaja na životnu sredinu (SPU)** je sistematski proces za procjenu ekoloških implikacija predložene politike, plana ili programa i obezbjeđuje sredstva za sagledavanje kumulativnih efekata i njihovo adekvatno rješavanje u najranijoj fazi donošenja odluka, uz ekonomske i društvene aspekte.
- U poređenju sa Procjenom uticaja na životnu sredinu, **Strateška procjena uticaja na životnu sredinu (SPU)** daje preporuke na strateškom nivou, kojima se omogućava bolja kontrola nad interakcijama ili kumulativnim efektima.

SPU procjenjuje u kojoj mjeri određena politika, plan ili program:

- pruža adekvatan odgovor na izazove vezane za životnu sredinu i klimatske promjene;
- može negativno uticati na životnu sredinu i klimu;
- predviđa mogućnosti za poboljšanje stanja životne sredine.

Glavne faze SPU su:

1. SPU screening

- Skrining se odnosi na odluku da se izradi SPU . SPU je neophodna za sve politike, planove ili programe koji, kada se implementiraju, mogu imati značajne negativne uticaje na životnu sredinu.

2. SPU scoping

- Određivanje djelokruga se odnosi na identifikaciju i pojašnjenje pitanja koja SPU treba riješiti. Određivanje djelokruga trebalo bi da obuhvati zabrinutosti i ciljeve zainteresovanih strana, kako bi se osiguralo da su oni riješeni u SPU studiji.

3. SPU studija

- Studija SPU pruža detaljniju analizu ključnih pitanja i sastoji se od nekoliko faza, kao što su stanje životne sredine, identifikacija ograničenja i mogućnosti za životnu sredinu i klimatske promjene, identifikacija i procjena potencijalnih uticaja na životnu sredinu, analiza učinka, indikatore, uvažavanje institucionalnih kapaciteta za rješavanje identifikovanih problema u životnoj sredini i klimatskih promjena, te zaključke i preporuke.

HVALA NA PAŽNJI!

